

Innovatsion yondashuv asosida o'qituvchining testologik madaniyatini rivojlantirish

Umarova Nasiba

Nizomiy nomidagi TDPU Testologiya
va pedagogik o'lchovlarni baholash
1-bosqich magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada, testologik kompetentlik haqida tushuncha va testologik kompetentlikning usul va vositalari hamda ularning shakl va vositalarini oshirish yo'llari haqida keng ma'lumotlar berilib o'tilgan. Shuningdek, ushbu maqolada, talabalarda testologik kompetentlikning metod va vositalari haqida ma'lumotlar berildi.

Kalit so'zlar: pedagogik texnologiya, standartlashtirish, testologik, diagnostika, tushunish, madaniyat, xususiyat, tizim.

Абстракт: В статье представлена обширная информация о понятии тестологической компетентности, методах и инструментах тестологической компетентности, а также способах повышения их форм и инструментов. В статье также представлена информация о методах и средствах формирования тестологической компетентности у студентов.

Ключевые слова: педагогическая технология, стандартизация, тестологический, диагностический, понимание, культура, характеристика, система.

Abstract: This article provides extensive information on the concept of testological competence and the methods and means of increasing testological competence, as well as their forms and means. Also, this article provides information on the methods and means of increasing testological competence in students.

Keywords: pedagogical technology, standardization, testological, diagnostics, understanding, culture, feature, system.

Zamonaviy pedagogik amaliyotda ta'limni standartlashtirish sharoitida pedagogik testning keng qo'llanilishi bilan bog'liq bo'lgan o'qituvchining testologik madaniyati hodisasi vujudga keldi. O'quv diagnostikasi tizimida o'qituvchi testologik madaniyatining pedagogik xususiyatlari testologik madaniyatni umumiy pedagogik madaniyatning tarkibiy qismi sifatida tushunish, shuningdek, pedagogik diagnostika usuli sifatida test o'tkazishning o'ziga xos xususiyatlari va umumiy didaktik tizimning tarkibiy tarkibiy qismi sifatida o'quv diagnostikasi tizimini modellashtirishning o'ziga xos xususiyatlari bilan belgilanadi. Ushbu tushuncha bilan umumiy pedagogik o'ziga xoslik nafaqat o'rganilayotgan madaniyat turini aniqlashda, balki o'qituvchining testologik madaniyatining tuzilishi, mazmuni, darajalarini modellashtirishga yondashuvlarda ham namoyon bo'ladi.

O'qituvchining testologik madaniyati ta'lim diagnostikasi tizimining sub'ekti sifatida uning pedagogik madaniyatining tarkibiy qismi bo'lib, u o'qituvchiga tayyor test materiallarini mustaqil o'zlashtirish imkonini beruvchi pedagogik qadriyatlar, testologik bilim va ko'nikmalar tizimidir. Texnologiyalarni, didaktik testlar tizimini va ularni o'quv jarayonida qo'llash usullarini ishlab chiqish, shuningdek, ulardan o'qituvchining ijodiy shaxsini rivojlantirish va pedagogik tadqiqotlar olib borishda foydalanish. Ta'lim diagnostikasi tizimining modeli o'qituvchining testologik faoliyatining ikki darajali obyektini o'z ichiga oladi, bu ham bevosita testologik faoliyatni, ham uning aksini anglatadi. Ta'lim diagnostikasi tizimining sub'ekti sifatida o'qituvchining testologik madaniyati modeli dunyoqarash, mazmun-operativ va shaxsiy-ijodiy tarkibiy qismlarni o'z ichiga oladi. Ta'lim diagnostikasi tizimining sub'ekti sifatida o'qituvchining testologik madaniyatini shakllantirish mezoni sifatida axborot-qiymat mezoni, nazariy va amaliy tayyorgarlik, kasbiy o'zini-o'zi takomillashtirishdan foydalaniladi.

Ta'lim sohasidagi test sinovi – bu testdan o'tuvchilarning ma'lum o'quv fanlari yoki ta'lim dasturlari bo'yicha tayyorgarligi darajasini xolis baholash usulidir. Test topshiriqlarini bajarish intellektual faoliyat bo'lib, u chegaralangan vaqtda va nazorat qilinadigan sharoitlarda amalga oshiriladi. Test sinovlari natijalarining xolisligi, birinchi navbatda, test topshiriqlarining sifatiga bog'liq, shuning uchun topshiriqlarni ishlab chiqishda zamonaviy testologiya fani nazariyasi va amaliyotiga asoslangan talablarni inobatga olish zarur. Testologiya – shaxsning turli xil xususiyatlarini maxsus ishlab chiqilgan testlar va ularni talqin qilish usullari yordamida baholash imkoniyatlarini o'rganuvchi fan bo'lib, testolog testologiyaning nazariy va amaliy masalalari bilan shug'ullanuvchi mutaxassisdir. O'qituvchining testologik madaniyatini shakllantirish tizimi o'quv diagnostikasi tizimining predmeti sifatida maqsadlar, mazmun, tamoyillar, shakllar, usullar va o'quv vositalarining birligidir. Bunda o'qituvchining testologik madaniyatini shakllantirishning pedagogik jarayoni quyidagi bosqichlar orqali amalga oshiriladi: Boshlang'ich (diagnostika va loyihalash davri), asosiy (o'rnatish va loyihalash davrlari) va yakuniy (nazorat va tartibga solish davri). Belgilangan o'quv davrlarining har biri o'ziga xos maqsadlar, mazmun, ishning o'ziga xos shakllari, usullari va vositalariga ega. O'qituvchining testologik faoliyati o'rganilayotgan madaniyat turini shakllantirish tizimida ta'lim mazmunining asosiy tarkibiy qismi va o'qituvchilarning ijodiy salohiyatini o'z-o'zini amalga oshirish usuli sifatida ishlaydi.

O'qituvchining testologik madaniyatining mazmun-operativ komponentini shakllantirish amalga oshirilishi kerak. O'qituvchining o'z testologik rivojlanishining sub'ekti pozitsiyasida joylashishini ta'minlaydigan o'quv jarayonini qurish.

O'quv jarayoniga “O'qituvchining testologik madaniyati” maxsus kursini joriy etish; o'quv jarayonida faol usullar va shaxsiy ahamiyatga ega amaliy va o'quv vazifalarini, shu jumladan ijodiy xarakterga ega bo'lgan vazifalarni qo'llash orqali talabalarning mustaqil ishlarining rolini oshirish, o'qituvchining testologik faoliyatida faol o'zini o'zi anglashiga hissa qo'shish, o'quv jarayonini kompyuterlashtirish va o'qituvchining testologik madaniyatini shakllantirish jarayonining barcha bosqichlarida

axborotkommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish, loyiha usulini qo'llash orqali o'qituvchini mustaqil loyihalash-kognitiv va amaliy-realizatsiyaviy test faoliyatiga faol kiritish (immersion). O'qituvchining testologik madaniyatini shakllantirish jarayoni bilan tanishtirish, o'quv diagnostikasi tizimining zamonaviy o'quv qo'llanmalari (“Pedagogik test” elektron o'quvmetodik majmuasi, o'qituvchining testologik madaniyati darajasi va profilini diagnostika qilish dasturi.)

Testologik kompetentsiya - bu tashkiliy, boshqaruv va analitik-konstruktiv testologik kompetensiyalar, shaxsiy yondashuv, shuningdek, o'quv jarayonida testdan foydalanish bo'yicha faoliyat mavzusi va natijasidir. O'qituvchilarda testologik kompetentsiya, test tuzish ko'nikmalari yaxshi rivojlangan bo'lishi shart. Shuning uchun, bugungi kunning eng dolzarb masalalari o'qituvchilarimizda pedagogik testlar yaratish ko'nikmalarini shakllantirish va malaka oshirish jarayonida testologik bilimlarini doimiy ravishda oshirib borish. Sinov usulining keng tarqalishi, rivojlanishi va takomillashtirilishi uning quyidagi afzalliklari bilan bog'liq: Test topshiriqlari respondentlarning bilim, ko'nikma va malakalarini o'rganish maqsadiga mos ravishda to'g'ri baholash imkonini beradi; Ishtirok etgan ko'plab respondentlarning fikr va mulohazalarini aniqlash va umumlashtirish imkonini beradi; Bilim, ko'nikma va malakalarni aniqlash va baholash jarayonini obyektiv amalga oshirish, talabalarning qobiliyatlari, baholovchi tomonidan subyektivizmning oldini olish;

Pedagogik testlarni tuzishda har bir o'qituvshi yuqorida sanab o'tilgan qoidalarni bilishi va ularga amal qilishi kerak. Test topshiriqlari o'quv materialining eng zarur, muhim va asosiy bo'limlarini o'z ichiga olishi kerak. Savollarda qachon emas, balki nima uchun va qanday paydo bo'lganligi kabilardan foydalanish kerak. Talabalar o'tilgan mavzular bo'yicha olgan bilim va ko'nikmalaridan foydalangan holda testga javob bera olishlari kerak. Shakl va test topshiriqlarining mazmuni muvofiqlashtirilishi kerak. Test topshiriqlarini yuqoridagi talab va qoidalar asosida ishlab chiqish o'qituvchidan testologiya bo'yicha bilim va ko'nikmalar bo'lishini talab qiladi. Shuning uchun o'qituvchilarning malaka oshirish jarayonida testologik kompetentsiyasi yaxshilash uchun

maxsus kurslar yoki modullarni yaratish zarurati tug‘iladi. O‘qituvchilarning maxsus adabiyotlardan foydalangan holda testologiya bo‘yicha nazariy bilimlarini mustaqil ravishda oshirish tavsiya etiladi. Malaka oshirish jarayoni, o‘qituvchilarning testologik bilimlarini oshirishning asosidir. O‘qituvchilar uchun “Testologik kompetentsiyani oshirish” kursini tashkil etish orqali yaratish mumkin.

Hozirgi vaqtda ixtiyoriy ta’lim muassasasida har bir o‘qituvchi baholash usuli sifatida testdan foydalanadi. Buning uchun u fanga asoslangan Davlat ta’lim standartlari yoki davlat talablari bo‘yicha o‘quv rejasiga muvofiq test topshiriqlarini ishlab chiqishi kerak. O‘qituvchilar zamonaviy testologiya talablariga javob beradigan test topshiriqlarini tayyorlay olishi kerak. Shuning uchun ular testlarni tuzish qoidalarini, ularning turlarini va asosiy talablarini bilishlari kerak. Pedagogik test - bu tayyorlanish darajasini obyektiv aniqlash imkonini beruvchi, bilimlarning ayrim yo‘nalishlarini qamrab oluvchi test topshiriqlari to‘plami. Pedagogik testlar - bu qiyinchilik darajasida o‘sadigan, o‘ziga xos shaklga ega bo‘lgan, talabalarning ma’lum bir mazmun bo‘yicha tayyorgarligi darajasini sifatli va samarasini nazorat qilish va baholashga imkon beradigan vazifalar tizimi. Test topshiriqlarining javoblari mazmunli, ixcham, aniq, lo‘nda bo‘lishi talab qilinadi. Test topshiriqlaridagi to‘g‘ri va noto‘g‘ri javoblar bir xil bo‘lishi, so‘zlar va raqamlar birikmasi hajman teng bo‘lishi talab qilinadi. Sinovni loyihalashning asosiy qoidalaridan biri test nima uchun ekanligini aniqlashdir. Shu bilan birga, kerak test topshiriqlarini tuzish va tekshirish usulini, test topshiriqlariga qo‘yiladigan didaktik talablarni, test rejasini aniqlash ishlab chiqish, fan bo‘limlari bo‘yicha test rejasi, o‘quv materialini o‘zlashtirish darajasi bo‘yicha barcha bilimlarga ega bo‘lish talab etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 17-sentiyabrdagi “Maktabgacha, umumiy o'rta, o'rta maxsus, professional va maktabdan tashqari ta'lim tashkilotlari pedagog kadrlarini attestatsiyadan o'tkazish tartibini takomillashtirish choratadbirlari to'g'risida”gi 572-sonli qarori. - <https://lex.uz/docs/-5641270>
2. Ishmuhammedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. - T.: Iste'dod, 2008. - 180-b.
3. Testlar tuzish va ulardan foydalanish (qo'llanma) [Tuzuvchilar: M.Ziyoxo'jaev, R.Boqiev, R.Qodirov]. - T.: Nizomiy nomli TDPI, 1992. - 38 b.
4. Asilova G.A. Ta'lim jarayonida qollanadigan testlarning pedagogik xususiyatlari // Uslubiy qo'llanma. – Toshkent: 2008.- 42 b. 11. Bepalko V.P. Slagaemye pedagogicheskoy texnologii. – M.: Pedagogika, 1989. – 190 s.
5. Avanesov V. S. Teoreticheskie osnovy razrabotki zadaniy v testovoy forme: Posobie dlyaprofessorsko-prepodavatel'skogo sostava vysshey shkolы. M.: MGTA 1995. –95p
6. J.O.Tolipova, «Pedagogik kvalimetriya» o'quv qo'llanma, Toshkent-2016
7. Avanesov V. S. Osnovy nauchnoy organizatsii pedagogicheskogo kontrolya v vysshey shkole:Ucheb. posobie. M., 1987.
8. Wright B.S., Masters G.N. Rating Scale Analysis: Rasch Measurement. Chicago: MESA Press, 1982.–206 p.
9. Yusufovich, A. A., & O'G'Li, E. O. A. (2022). BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING KOMMUNIKATIV KOMPETENTLIGINI TAKOMILLASHTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI. Science and innovation, 1(B3), 40-46.
10. Alisher o'g'li, E. O. (2022). O 'ZBEKISTONDA MADANIYAT VA SAN'AT TARIXI MASALALARI. Journal of new century innovations, 14(3), 33-36.
11. Alisher o'g'li, E. O. (2022).
12. O'QUVCHILARNI TANQIDIY FIKRLASHGA O'RGATISH DOLZARB PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA. Journal of new century innovations, 4(1), 52-59.